

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNİN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ BAĞLAMINDA RADİKALİZM İLE MÜCADELESİ: AFRIKA KOMUTANLIĞI (AFRICOM)

Bahrican HALATÇI

bahricanhalatc@gmail.com
0000-0003-4613-1519

Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi

Received: 16.01.2023

Kabul Tarihi

Accepted: 15.06.2023

THE UNITED STATES' STRUGGLE WITH RADICALİZM IN THE CONTEXT SECURITIZATION: COMMAND FOR AFRICA (AFRICOM)

ÖZ Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Afrika kıtasına müteveccih dış ve güvenlik politikası; iç politika dinamiklerinden, uluslararası sistemde yaşanan gelişmelerden ve Afrika'da yaşanan değişimlerden etkilenmektedir. El-kaide terör örgütünün 11 Eylül 2001 tarihinde düzenlediği terör eylemleri öncesinde Amerikan toplumunda sağlık, eğitim ve toplumsal asayiş meseleleri ana konumda yer alırken, 11 Eylül'de yaşanan olaylar neticesinde ulus müdafaası, dış ilişkiler ve milli gayeler birincil meseleler haline gelmiştir. Dolayısıyla Afrika, küresel siyaset ve güvenlik bakımından ABD'nin radikal gruplar ile mücadelesi nezdinde ön plana çıkan mühim bir kıtadır. Afrika'nın diğer kıtalara nazaran çeşitli beşeri ve politik niteliklere sahip olması, kıtaya müteveccih Amerika'nın dış politika oluşturma ve hayata geçirme çabaları, bir hibrit (sivil-asker) komutanlığının inşa edilmesine yol açmıştır. 2007 yılına gelindiğinde ise hibrit yönetim sürecinin ilk örneği olarak ABD Afrika komutanlığı (AFRICOM) kurulmuştur. AFRICOM'un kurulması, kıtanın güvenlik konularında çektiği güçlükleri ve ABD'nin radikal gruplarla mücadelesi ve kıtadaki stratejik menfaatlerine ilişkin ABD'li siyasilerin algılarındaki bir takım düşüncelerin yansımasıdır. ABD'nin Afrika'ya ilgi göstermesinin başlıca sebebi, kıtadan gelecek tehditlere karşı koymak ve uluslararası siyasetteki hegemonyasını devam ettirmektir. Dolayısıyla uluslararası terörizme savaş açan ABD'nin, Afrika kıtasında güvenlik ve ekonomik açıdan beklentileri vardır ve bu beklentileri AFRICOM aracılığıyla kıtada yeni müttefikler edinerek gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada ABD'nin, 11 Eylül sonrası ulusal güvenliğini korumak için Afrika'da hızla artan radikal gruplara karşı verdiği mücadelede Afrika Komutanlığı'nın oynadığı rol araştırılmıştır. Ayrıca AFRICOM'u diğer coğrafi muharip komutanlıklarına nazaran yumuşak gücünü ön plana çıkaran bütünsel devlet yaklaşımı, detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ABD, Afrika, Afrika Komutanlığı, Güvenlikleştirme, Radikalizm

ABSTRACT The United States America' (U.S.A) foreign and security policy to the African continent; domestic policy dynamics, developments in the international system and it is affected by the changes in Africa. Prior to the al-Qaeda terrorist group's terrorist acts on September 11, 2001, Health in American society, education and social policing issues are at the top position, Nation's defense as a result of the events of 9/11, external relations and national objectives have become primary issues. Therefore, Africa is an important continent that comes to the fore in terms of global politics and security, in view of the USA's struggle with radical groups. Africa has a variety of human and political qualities compared to other continent's, America's foreign policy-making and implementation efforts, direct to the construction one crossbreed command. In 2007, the U.S. AFRICOM was established as the first example of the hybrid management process. The establishment of AFRICOM, the continent's security challenges and it is a reflection of a number of ideas in the perceptions of US politicians regarding us strategic interests in Africa. The main reason for the US interest in Africa is to counter threats from the continent and to continue its hegemony in international politics. Therefore, the United States, which is waging war on international terrorism, has security and economic expectations on the African continent and aims to realize these expectations by acquiring new allies on the continent through AFRICOM. In this study, the role played by the African Command in the struggle of the USA against the rapidly increasing radical groups in Africa in order to protect its national security after 9/11 was investigated. In addition, the Holistic State approach, which emphasizes AFRICOM's soft power compared to other geographical combat commands, has been examined in detail.

Keywords: USA, Africa, Africa Command, Securitization, Radicalism

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nin Afrika ile ilk münasebetleri, Amerikan Kolonileştirme Derneği'nin (American Colonisation Society) 1820 senesinde Batı Afrika'da yer alan ve 'Özgürlerin Toprağı' anlamına gelen Liberya'ya, 2500 kişilik bir köle topluluğunu yerleştirmesiyle başlamıştır. Fakat ABD'nin Afrika'ya olan ilgisi ve Afrikalı devletler ile ikili ilişkileri, II. Dünya Savaşı'na kadar düşük bir seviyede ilerlemiştir. II. Dünya Savaşında Kuzey Afrika'da Almanlara ve İtalyanlara karşı mücadele eden İngilizlere, destek vermek amacıyla Meşale operasyonunu düzenleyerek kıtaya ayak basan ABD, savaş sonrası dönemde kıtadaki faaliyetlerini belirli bir çizgide sürdürmeye devam etmiştir.

Afrika kıtası, Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu sisteminde politik ve güvenlik merkezli nedenlerle, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile ABD arasında güç mücadelesinin gerçekleştiği arenalardan biri haline gelmiştir. Bu dönemde ABD'nin Afrika'ya bakışı, SSCB'nin yayılmacı politikalarını engellemeye yönelik çaba sarf etmesinden ötürü kısıtlı kalmıştır. Soğuk Savaş dönemi sırasında ABD, Afrika'da Sovyet yayılmasının önüne geçmek için 1964 yılında Orta Afrika'da Kongo'ya, 1986 senesinde Kuzey Afrika'da Libya'ya ve iki kutuplu sistemin sona ermesinin ardından 1996 yılında Orta Afrika'da yer alan Liberya'ya kısıtlı operasyonlar düzenlemiştir.

21.yüzyıla gelindiğinde, 11 Eylül 2001 tarihinde İslamcı silahlı grup El Kaide'nin koordineli bir şekilde ABD'nin dört farklı noktasına düzenlediği terör saldırıları, Afrika'nın tekrardan ABD'nin gündeminin başında yer almasına neden olmuştur. 2002 yılında dönemin ABD Başkanı George W. Bush'un ilan ettiği 'Bush Doktrini' ismi ile de hafızalara kazınan Milli Güvenlik Stratejisi Belgesi'nde, dünyanın her noktasında terörizme karşı her türlü mücadele verileceğini bildirmiştir. 2001 yılındaki saldırıların sorumlusu olan El-Kaide terör örgütünün Müslüman bir kimliğe sahip olması, Avrupa haber ajanslarının gerçekleştirilen eylemleri 'İslamiyet' ile beraber kamuoyuna yansıtması ve bilhassa Afrika'da El-Kaide tarzı radikal terör gruplarının yer alması, ABD'nin Afrika'ya odaklanmasındaki temel sebeplerin başında gelmektedir. ABD'nin Afrika'ya yoğunlaşmasındaki diğer bir konu ise kıtada bulunan veya bulunma ihtimali olan doğal rezervlerdir. Bu doğrultuda 11 Eylül saldırılarının ardından uluslararası terörizme karşı politikalar hazırlayan ABD, ulusal güvenliği sağlama, kıtadaki radikal gruplarla mücadele etme ve Afrika kıtasındaki menfaatleri daha iyi organize ve muhafaza edebilmek için 6 Şubat 2007 tarihinde Afrika Komutanlığını (AFRICOM) kurmuştur. AFRICOM; başta ABD'nin ulusal güvenliğini sağlamak, El-Kaide tehdidini ortadan kaldırmak, Afrika'da bulunan radikal gruplarla mücadele etmek yahut bu tehdidi azaltmak, doğal rezervler açısından zengin Afrika ülkeleri ile ortaklıklar kurmak ve bu ülkelerin siyasi ve askeri yeteneklerini geliştirmek, kıtada yaşanacak olası salgın ve hastalıklara karşı Afrikalı ülkelerle koordineli çalışmak ve daha güvenli, istikrarlı ve müreffeh bir Afrika için uluslararası ve kurumlar arası ortaklarla birlikte çalışmak gibi misyonları üstlenmiştir.

Bu akademik çalışmanın amacı, AFRICOM tetebbu edilerek, ABD'nin güvenlikleştirilmesi bağlamında kıtadaki radikal gruplarla olan mücadelesindeki rolünü ve ABD'nin Afrika'daki çıkarlarını korumaya ve kıtadaki hedeflerine ulaşmaya ne denli hizmet ettiğini analiz etmektir. Çalışmanın birinci bölümünde AFRICOM'un kuruluşu ve öncesinde ABD dış ve güvenlik politikasında yaşanan gelişmeler incelenecektir. Ayrıca bu bölüm de AFRICOM'un teşkilat konstrüksiyonu ve kıtadaki görev sahası irdelenecektir. İkinci bölüme gelindiğinde ABD'nin güvenlikleştirilmesinde ve Afrika'daki çıkarlarının korunmasında Afrika Komutanlığı'nın rolü tartışılacaktır. Üçüncü bölümde AFRICOM'un konfigürasyonunda yükselen sivil-asker

(hibrit) ortaklığına müstenit olan müştereklik gereksinimi yahut kurumlar arası iş birliğine müteveccih yeni bir kavram olan 'Bütünsel Devlet Yaklaşımı' ele alınacaktır. Sonuç bölümünde ise bu üç bölümden elde edilen bulguların bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ AFRIKA KOMUTANLIĞI (AFRICOM)

20. yüzyılın ikinci yarısına kadar Afrika kıtası, ABD'nin askeri komutası içerisinde yer almamaktaydı. 1952 yılında ABD Avrupa Komutanlığının kurulmasıyla (U.S.A European Command- EUCOM) Kuzey Afrika ülkeleri; Fas, Cezayir, Tunus, Mısır, Libya ve Sudan, ABD ile olan tarihi münasebetleri sebebiyle Avrupa Komutanlığı'nın sorumluluk bölgesine dâhil edilmişlerdir (Yüksel 2016, 1395). ABD, kıtanın geri kalan bölgelerine Sovyetlerin tesir etmesinden kaygı duyarak, 1960'lı yıllardan itibaren ABD Savunma Bakanlığı'nın almış olduğu karar ile Sahel bölgesi (Senegal, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad ve Güney Sudan) Birleşik Devletler Atlantik Komutanlığı'nın (United States Atlantic Command-LANTCOM) sorumluluğuna verilmiştir. Bunlara ilaveten 1962 yılında dönemin ABD Başkanı John Fitzgerald Kennedy'nin (JFK) gözden geçirmiş olduğu Müşterek Komuta Planı doğrultusunda Sahra altı Afrika (Sahra Çölü'nün güneyinde yer alan bölge) bölgesinin mesuliyeti Ortadoğu ve Güney Asya'da çeşitli operasyonlar gerçekleştiren ABD Saldırı Komutanlığı'na (U.S.A Strike Command-STRICOM) devredilmiştir. Saldırı Komutanlığı, 1971 yılında Hazırlık Komutanlığı (REDCOM) adıyla yeni baştan yapılandırılıp, kıta üzerindeki vazifelerine son verilmiştir. Bu husus, 1983 senesine kadar Sahra altı Afrika bölgesinin, ABD'nin muharip komutanlık teşkilatının dışarısında kalmasına neden olmuştur. ABD Başkanı Ronald Reagan döneminde (1981-1989) Birleşik Devletlerin askeri yapılanmasına bütünüyle Soğuk Savaş egemendir. Başkan Reagan'ın hazırladığı Kısıtlama politikası, ABD Savunma Bakanlığının kıtaya olan mesuliyetinin üç muharip komutanlık (Avrupa Komutanlığı-EUCOM, Merkez Komutanlığı-CENTCOM ve Pasifik Komutanlığı-PACOM) arasında paylaşılmasına neden olmuştur.

AFRICOM'un oluşturulması, kıtanın emniyetindeki güçlükleri ve Birleşik Devletlerin kıtadaki stratejik menfaatlerine ilişkin ABD'li siyasetçilerin algılarındaki birtakım hususları aksettirmektedir. 2004 senesinde Birleşik Devletler Kongresi'nin aracılığıyla Afrikalı uzmanlardan oluşturulan müşavere heyeti, Amerika'nın kıtadaki menfaatlerine şekil veren beş faktör belirledi, bunlar; kıtada mütemadiyen devam eden terörizm, Afrika'nın global pazarı, günümüzde yaşanmaya devam eden silahlı tearuzlar ve kıtada uzun yıllar etkisini sürdüren AİDS'tir. Birtakım Amerikalı politika yapımcılar, çevresel ehemmiyetin, bilhassa kıta ile ilgisi olması sebebiyle milli güvenlik sorunu olarak ele alınması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Wald 2007). Savunma Bakanlığında yetkili bir kişi, ABD Kongresinde yaptığı açıklamada, küresel ısınmayı, Afrika kıtasında 'tehdit çarpanı' olarak nitelmiş ve Afrika'nın çeşitli bölgelerinde yer alan Somali, Nijerya ve Sudan gibi ülkeleri örnek vererek; 'günümüzde ele aldığımız geleneksel meydan okumaların çok ötesinde, zorunlu göçlerin neticeleri ve salgın hastalıkla birlikte küresel ısınmanın olası sebepleri ile mühim derecede besin ve su kaynaklarının azalması neticelerine hazırlıklı olmalıyız' çağrısında bulunmuştur (Wald 2007).

ABD Afrika Komutanlığı'nın (AFRICOM) Kuruluşu

Birleşik Devletlerin dünya genelinde ulusal kuvvetleri çoğunlukla 'Coğrafi ve Görev Komutanlıkları' adıyla tanınmaktadır. Coğrafi kuvvetlerin temel görevi, umumi bir mesuliyet bölgesi ile tarif edilirken; Görev Komutanlıklarının işlevi, bölgelerarası mesuliyetlerin küresel düzeyde yerine getirilmesidir. Birleşik Devletlerin günümüzde toplam 6 muharip komutanlığı vardır ve şu şekilde sıralanmaktadır; Merkez (CENTCOM), Avrupa (EUCOM), Güney (SOUTHCOM), Pasifik (PACOM), Afrika (AFRICOM) ve Kuzey

(NORTHCOM) Komutanlığı'dır (Combined Combat Commands 2021). Ayrıca bu altı coğrafi komutanlığın yanı sıra dört misyon komutanlığı vardır ve şunlardır; Ulaştırma (TRANSCOM), Stratejik (STRACOM), Müşterek Kuvvetler (JFCOM) ve Özel Hareket (SOCOM) Komutanlığı'dır (Combined Combat Commands 2021).

Birleşik Devletler Savunma Bakanlığı tarafından Afrika kıtasının mesuliyetleri, 2008 yılının evvelinde üç ayrı coğrafi komutanlık arasında paylaştırılmıştır. Merkezi Almanya'nın Stuttgart kentinde bulunan EUCOM'un mesuliyet alanında 42 Afrika devleti bulunmaktaydı. Merkezi ABD'nin Florida eyaletinde yer alan CENTCOM'un, birkaçı Doğu Afrika'dan olmak üzere, Afrika Boynuzunu teşkil eden devletlerinde içerisinde bulunduğu 8 devlet sorumluluk alanına dâhil edilmiştir. Son olarak Doğu Afrika'da, Hint okyanusunda yer alan takımada ülkeleri; Komorlar Birliği, Moritus ve Madagaskar, ABD merkezli PACOM'un mesuliyet altında olan ülkelerdi. Fakat AFRICOM'un oluşturulmasıyla 54 bağımsız Afrika ülkesi, yeni coğrafi muharip komutanlığının görev sahasına dâhil edilmiştir.

Günümüzde Amerika'da askeri bir muharip komutanlığının kurulması, ABD Başkanı'nın askeri komutanlıkların vazife ve mesuliyet bölgelerinin oluşturulduğu gizlilik dereceli bir doküman olan Müşterek Koruma Planı'nı (UCP) revize etmesiyle mümkün olmaktadır. Müşterek Koruma Planı'nın üzerinde çeşitli revizeler yapılması çoğunlukla ABD Genelkurmay Başkanı'nın, Savunma Bakanına yapacağı öneri ile başlamaktadır. Savunma Bakanlığının yapacağı incelemeye müteakip teklif, tasdik edilmesi için ABD Başkanı'na takdim edilir. 1986 yılında alınan karar ile GoldWater-Nichold Yeniden Yapılandırma yasası uyarınca, Müşterek Komuta Planı iki senede bir gözden geçirilmektedir. 2006 senesinde Müşterek Komuta Planı üzerinde yapılan incelemeler sonucunda Afrika Komutanlığı'nın kurulması teklif edilmiştir. Savunma Bakanlığının öneriyi incelemesinin ardından teklif, onaylanmak için dönemin ABD Başkanı George W. Bush'a sunulmuştur. Başkan'ın teklife onay vermesinin ardından AFRICOM resmi olarak 6 Şubat 2007 tarihinde kurulmuş, 1 Ekim 2008 tarihinde ise komutanlık tamamen faaliyete geçmiştir. Afrika Komutanlığı'nın ilk komutanı olan General Ward, Birleşik Devletlerin kıtadaki askeri rolünü, güvenlik meselelerinde AFRICOM aracılığıyla önderlik yapacak Savunma Bakanlığı ile beraber 'üç boyutlu' bir Amerikan yönetim planının ilk kısmı olacak şekilde tarif etmiştir (US Africa Command, Statement of Stance 2010).

Afrika Komutanlığı'nın misyonu, çoğunlukla Güney Amerika'da ABD'nin operasyonel girişimlerinden mesul, ABD Güney Komutanlığı'yla kıyaslanmaktadır. Güney Komutanlığı için ABD Savunma Bakanlığının seçtiği misyon; sivil yardım programları gerçekleştirmek, ev sahibi ülkeler ile birlikte uyuşturucu operasyonları düzenlemek, güvenlik konusunda ortak işbirliği yapmak ve sorumluluk alanındaki beşeri hakların teşebbüsleri için takip ve geliştirme aracılığıyla Birleşik Devletlerin ileri müdafaasını yapmaktır. AFRICOM'da benzer vazifeleri yerine getirip, ABD'nin güvenliğini ön planda tutarak, kıtadaki radikal gruplar tarafından düzenlenen saldırılara karşı mücadele ederek Afrika'daki çıkarları muhafaza etmeye çalışmaktadır. Ayrıca AFRICOM'u PACOM, CENTCOM ve EUCOM'dan ayıran en temel faktör, muharebe ile alakalı olmayan bir dizi eylemi incelemesidir. Hatta ABD Savunma Bakanlığında görev yapan bir yetkili, 2050'li yıllara gelindiğinde AFRICOM hariç diğer ABD kuvvetlerini Afrika kıtasının dışında tutması halinde, ABD yönetiminin AFRICOM'un muvaffak olduğunu o zaman düşünebileceğini ifade etmiştir (Henry 2007).

AFRICOM, kıtada diplomatik ilişkileri sürdüren Dışişleri Bakanlığı ile kalkınma paketlerini hayata geçiren ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı'na (USAID) yardımcı olmaktadır. Afrika Komutanlığı'nın düzenlediği sosyal ve ekonomik yardım programları, ABD yönetiminin diğer yardım eylemlerini yinelemek maksadıyla

değil tamamlayıcı ve ehemmiyet açısından destekleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla AFRICOM Amerika'nın güvenikleştirilmesi, diplomatik hedeflerine ulaşması ve kendi stratejik manevra bölgesinde ABD çıkarlarının elde edilmesi amacıyla bu tarz yardım programlarına başvurmakla beraber dünyanın farklı coğrafi bölgelerinde, konuşlandıkları ülkedeki ABD Büyükelçilikleri ve USAID yetkilileri ile birlikte yakın ilişki içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir.

AFRICOM'un Teşkilat Konstrüksiyonu ve Kıtadaki Görev Sahası

Being AFRICOM'un kesin olarak hangi coğrafi bölgeye yerleşeceği hususunda ABD'de ve Afrika'da mühim bir münakaşa yaşanmıştır. AFRICOM'un kurulmasından evvel, merkezi ABD'nin sınırları dışında olan tek muharip komutanlığı EUCOM'du. AFRICOM'un mesuliyet bölgesinde olan devletlerin bazıları, daha evvel EUCOM'un mesuliyeti altındaydı. Buna ilave olarak Afrika'yı ilgilendiren konularda çalışmalarını sürdüren görevlilerin çoğunluğu, EUCOM'un merkez üssü Stuttgart'ta bulunmaktaydı. Dolayısıyla ABD Savunma Bakanlığı bu hususları göz önünde bulundurarak AFRICOM'un Almanya'nın Stuttgart kentindeki ABD üssünde konuşlanmasına karar verilmiştir.

ABD Savunma Bakanlığı'nda görevli üst personeller, Afrika Komutanlığı'nın hala gelişim sürecinde olduğunu ifade etmişlerdir (Blanche 2009, 481). AFRICOM'un örgütlenmesi ve sorumluluk sahası ile alakalı birtakım detaylar incelenmeye devam etmektedir. ABD Savunma Bakanlığı personelleri, Afrika kıtasında ilk önce alt bölge bürolarının oluşturulmasını planlarken, Dışişleri Bakanlığı'nın bu plana itiraz ettiğini beyan etmişlerdir. Ayrıca Bürokratlar, ABD'nin kıtada yeni bir askeri tesis kurma projelerinin olmadığını belirtmişlerdir (U.S. Department of Defense 2007). AFRICOM'un hayata geçmesi, Afrika'da askeri tesis kurma yahut askeri birliklerin kıtaya yerleşmesinde bir farklılığı değil, teşkilatlanma ile alakalı bir değişimi de aksettirmektedir.

ABD Savunma Bakanlığına bağlı, Cibuti'nin Camp Lemonnier ileri merkez tesisinde askeri personel, sivil görevliler, yarı zamanlı ve daimi personel olmak üzere toplam 3 binden fazla personel görev yapmaktadır. Lemonnier üssü, AFRICOM ile beraber Birleşik Müşterek Görev Gücü Kuvveti-Afrika Boynuzuna da (CTJF-HOA) ev sahipliği yapmaktadır. Lemonnier üssü, ABD silahlı kuvvetlerinin Aden Körfezi'ndeki askeri manevralarına kolaylık sağlamakla beraber ABD Savunma Bakanlığı'nın Yemen'deki emellerine ulaşmasına da yardımcı olmaktadır (Africa Command, Statement of Stand 2010). ABD Savunma Bakanlığı, Cibuti yönetimi ile yeni bir kira sözleşmesi imzalayarak askeri birliklerinin 2022 yılına kadar Lemonnier üssünde konuşlanmasını sağladı. Bu tesis, AFRICOM'un kıtada rahat bir şekilde hareket etmesine ve ABD'nin kıtadaki çıkarlarını koruması adına önemli bir hizmette bulunmaktadır. AFRICOM'a ev sahipliği yapan diğer önemli bir tesis, İngiltere'nin güneyinde yer alan Ascencion Adası'ndadır. Camp Lemonnier ve Ascencion'daki üslere ilaveten AFRICOM'a lojistik destek sağlayan üstlerde bulunmaktadır. Bu tesisler; Almanya'nın Miesenbach kentinde yer alan ana merkez Ramstein üssü, İtalya'nın Sicilya Adası'nda bulunan Sigonella tesisi, Karayip denizindeki Aruba tesisi, İspanya'nın Sevilla şehrinde yer alan Rota üssü ve Yunanistan'ın Girit Adası'nda bulunan Suda Askeri üssüdür. Bu üslerin yanı sıra AFRICOM, Afrika'da bazı Avrupa Birliği (AB) ülkelerine ait hava üslerini ve deniz limanlarını da kullanmaktadır. AFRICOM, Afrika'nın bazı bölgelerinde (bilhassa Sahra altı Afrika'da) ortaklık kurduğu ülkelerin yerel askerlerini konuşlandırmak içinde askeri üsler kurmaktadır. Örneğin ABD silahlı kuvvetleri 1992-1995 yılları arasında Somali'de gerçekleşen iç savaşa, Kenya'da kurmuş olduğu askeri üssü kullanarak müdahale etmiştir ve üssü günümüzde terörle mücadele maksadıyla kullanmaya devam etmektedir. Bu üsler, ABD tarafından 'Nilüfer

Çiçeği' adıyla betimlenmekte ve Zambiya, Mali, Gabon, Tunus, Namibya, Uganda, Botsvana, Sao Tome ve Principe ve Cezayir'de yer alan tesislere giriş izni aranmaktadır.

Günümüzde AFRICOM'un, Afrika Birliği'nin (AU) genel merkezi Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'daki askeri tesislerinde, ECOWAS'ın Nijerya'daki genel merkezinde, Gana'nın başkenti Akra'daki Kofi Annan Uluslararası Barışı Koruma Eğitim merkezinde ve Kenya'nın başkenti Nairobi'de yer alan Uluslararası Barışı ve Eğitimi Destekleme merkezinde askeri iletişim yetkilileri (LNO) görev yapmaktadır. Bu merkezlerdeki yetkililerin vazifeleri çoğalabilir ve öteki bölgesel teşkilatlara ilave olarak yeni iletişim ofisleri de eklenebilir.

AFRICOM'un Personel Gücü

Savunma harcamalarının ve askeri birliklerin Afganistan ve Irak'taki meseleler sebebiyle azaldığı bir süreçte, AFRICOM'u idare etmek oldukça müşküldü. AFRICOM'un gereksinim duyduğu personel sayısı sürekli farklılaşırken, ABD Savunma Bakanlığı görevlileri, AFRICOM'a 500 ila 1000 arasında askeri ve sivil personelin yeterli olacağını düşünüyorlardı. Fakat tahmin edilenin aksine 2008 yılının Ekim ayından itibaren AFRICOM bünyesinde askeri personel 639, sivil 665 ve çeşitli kurumlardan 52 kişi olmak üzere toplamda 1.300'e yakın personeli bünyesinde barındırmakta idi (HHV-08-947S 2008). Komutanlıkta çalışan üst düzey görevliler, sınırlı bir zaman içinde AFRICOM'a gereksinim duyulan personel sayısını tamamlamanın oldukça müşkül olduğunu ve komutanlığa planlanan zamana kadar belirlenen personel sayısının sadece yarısının transfer edildiğini ifade etmişlerdir (U.S.A Africa Command 2021). AFRICOM'a PACOM, CENTCOM ve EUCOM'dan yaklaşık 270 asker ve sivil personel gönderilmiştir. Bu doğrultuda AFRICOM, dünyanın farklı coğrafi bölgelerinden çeşitli asker ve sivil personel transfer edilerek, 2008 yılının Ekim ayında tam anlamıyla faaliyetlerine başlayabilmiştir. ABD silahlı kuvvetler (Kara, Hava, Deniz ve Donanma kuvvetleri) üslerinin hepsinde AFRICOM'a yardımcı olan 100 ila 300 arasında askeri personel yer almaktadır (GAO-08-947T 2008). Ayrıca ABD silahlı kuvvetleri hem AFRICOM'un merkez karargâh ihtiyaçlarını hem de kendi silahlı kuvvetlerinin sivil ve askeri personel gereksinimlerini gidermektedir. 2010 senesinden itibaren AFRICOM verilerine bakıldığında, Afrika'da (Mısır hariç), tahminen AFRICOM'a bağlı 3.500 Amerikan askeri konuşlanmaktadır. Bu sayıya, Afrika kıtasında faal olan Birleşik Müşterek Görev Gücü-Afrika Boynuzuna bağlı 2000 Amerikan askeri de girmektedir. Ayrıca her sene düzenli olarak gerçekleştirilen ortak tatbikatlara, konferanslara, toplantılara katılım gösteren askeri ve sivil personel de bu sayının içerisinde yer almaktadır (Njini 2011).

ABD'İN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİNDE VE AFRİKA'DAKİ ÇIKARLARININ KORUNMASINDA AFRİKA KOMUTANLIĞI'NIN ROLÜ

Afrika Komutanlığı, ABD'nin Afrika politikası ile beraber eşgüdümsele alınmaktadır. AFRICOM demek, ABD'nin Afrika politikasının Afrika kıtasında hayat bulması demektir. ABD Savunma Bakanlığı ülkenin ulusal güvenliğini ve çıkarlarını korumak ve terör gruplarıyla mücadele etmek amacıyla kıtada çeşitli ve birbirinden benzersiz faaliyetler yürütmektedir. Başta insanı yardım olmak üzere terörle mücadele, barışı koruma, ortak tatbikat programları ve kalkınma yardımları düzenleyen AFRICOM, kıta halkının güven ve saygısını kazanmaktadır (Ward 2019).

AFRICOM ilk kurulduğunda, bazı Afrikalı ülkeler tarafından ihtiyatlı bir hoşgörü ile kabul görmüştür. Bu ülkeler, AFRICOM'u, kıtanın sürekli kanayan insanı yaralarına potansiyel kaynak ve çeşitli alanlarda ülkelerin kalkınmasına yardımcı olabilecek bir kurum olarak tasvir etmişlerdir. Buna ilaveten ABD Savunma Bakanlığı, 2010 yılından itibaren Afrika'ya olan yatırımlarını ciddi derecede artırmış ve AFRICOM'un

konuşlandığı ev sahibi ülkeler ile radikal terör örgütlerine karşı güvenlik işbirliği çerçevesinde iki veya üç yılda bir düzenlediği ortak tatbikatları, her yıl yapılmak üzere organize etmeye başlamıştır. Ayrıca AFRICOM'un oluşturulması ile beraber CENTCOM ve EUCOM'un sorumluluğu içerisinde olan güvenlik sahaları, kurulan yeni coğrafi muharip komutanlığına devredilmiş ve bu bölgelerde yeni güvenlik programları oluşturulmuştur (Sarı 2012).

AFRICOM, kurulduğu 2007 senesinden günümüze kadar, kıtadaki müttefikleri ile daha istikrarlı ve daha kararlı bir şekilde taktiksel irtibat stratejisi uygulamaktadır. ABD Savunma Bakanlığı tarafından AFRICOM'un ilk komutanı olan General Kip Ward (Ekim 2007- Mart 2011) basına verdiği demeçlerde, AFRICOM'un bir eğitim ve ev sahibi ülkelere terör örgütleri ile mücadele konusunda destek sağlayan bir teşkilat olduğunu ifade etmiştir. General Kip Ward'ın karizmatik otoriteye sahip bir Afro-Amerikan olması, hem Afrika ordusunda görev yapan mevkidaşlarıyla hem de kıtadaki kamuoyu ile iyi ilişkiler oluşturulmasında mühim bir avantaj sağlamıştır. General Ward'ın ardından Afrika Komutanlığı'nın ikinci komutanı olarak görev yapan emekli General Carter Ham (Mart 2011- Nisan 2013), AFRICOM'un misyonu ile alakalı kamuoyuna karşı yapmış olduğu konuşmalarda tutarlı olmaya dikkat etmiştir. General Ham, 2012 yılının Şubat ayında basın mensuplarına gerçekleştirmiş olduğu basın açıklamasında; AFRICOM'un hedefi, Amerika'yı mütemadiyen savunmak, ABD'ye tehdit olan radikal örgütlere karşı mücadele etmek, ABD'nin uzağındaki coğrafi bölgelere gitmek, ABD'nin milli menfaatlerini gözetmek ve kıtanın asayişini yerine getirmek için Afrikalı müttefiklerle beraber hareket etmektir" biçiminde düşüncelerini ifade etmiştir (Ham 2012).

Afrikalı yönetimler ve kamuoyu, Afrika Komutanlığı'nın 2008-2022 yılları arasında gerçekleştirmiş olduğu proje ve programlarla alakalı olarak, aslında AFRICOM'un tedirgin olacağı bir örgüt olmadığını aksine Afrikalı hükümetlerle, ABD arasındaki güvenlik işbirliğinin genişletilmesi ve ileri bir boyuta taşınması gerektiğini ifade etmişlerdir (Pham 2012). Böylelikle komutanlık, zaman içerisinde Afrikalı hükümetlerin ve halkların gözünde pozitif-olumlu bir imaj yaratmıştır. Günümüzde Afrika halkı, AFRICOM'u Afrika kıtasına sosyal ve ekonomik yardımlar sağlayan ve kıtanın kronolojik sorunlarına kalıcı çözümler arayan iyimser bir gelişme olarak görmektedirler (Ploch 2011). AFRICOM'un emekli komutanı General Carter Ham, Afrika'da yaşanan terör krizlerinin üstesinden komutanlığın tek başına gelemeyeceğini, Afrikalı hükümetlerle işbirliği içerisinde olarak bu terör krizlerinin temelinde yatan sorunları birlikte çözeceğini ve güvenlik işbirliği konusunda Afrikalı müttefiklerle yeni bir strateji geliştirilmesi gerektiğini belirtti, Afrika genelinde olumlu karşılanmıştır (Ham 2012).

Afrika Komutanlığı'nın ABD'nin ulusal güvenliğini sağlamasından başka oluşturulmasındaki stratejik temel nedenlerinden bir diğeri, Afrika'nın bünyesinde bor, lityum, gaz, petrol, altın, elmas, bakır ve uranyum gibi değerli kaynakları barındırması ve 21. yüzyılda küreselleşme ile birlikte dünya ülkeleri için giderek önemi artan ekonomik pazara sahip olmasıdır. Bu doğrultuda AFRICOM'a yöneltilen eleştirilerin bazıları, komutanlığın odak noktasının ABD'nin güvenliğini sağlamaktan ve radikal terör örgütleriyle mücadele etmekten ziyade kıtadaki enerji kaynaklarını elde etmek olduğu yönündedir.

2022 yılı itibarıyla ABD'nin petrolü ithal ettiği yerlerin başında Afrika kıtası gelmektedir. ABD, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden AFRICOM'un kurulduğu 2007 yılına kadar en önemli petrol ithalatını, kıtaya mensup Nijerya'dan ve Angola'dan sağlamıştır. Günümüzde ABD'nin Afrika'da AFRICOM üzerinden uyguladığı Afrika politikasına bakılacak olursa, ABD'nin artan petrol gereksinimini karşılayacak yeni kaynaklar, Gine Körfezi'ni ve 2012 senesinde 40 yeni petrol rezervinin keşfedildiği Mozambik kanalını

işaret etmektedir. Çünkü ABD için kıtadaki petrolün Atlas Okyanusu üzerindeki deniz platformlarına yüklenerek ABD'nin Massachusetts'teki Gloucester, Kuzey Karolina'daki Wilmington ve New Jersey'deki Payonne limanlarına aktarılması stratejik açıdan önemlidir (Raphael ve Stokes 2012, 904). Ayrıca işlenmemiş petrolün Gine Körfezi üzerinden taşınması, Ortadoğu'dan transfer edilmesine kıyasla daha emniyetlidir. Böylelikle AFRICOM'un körfezde ve Mozambik Kanalı'nda asayişini sağlaması, ABD'nin stratejik çıkarlarına ulaşmasında büyük bir önem taşımaktadır. Mozambik Kanalı ve Gine Körfezi, global ticaret için mühim bir taşımacılık güzergahı olmakla birlikte ABD'nin sıvılaştırılmış gaz ve petrol ithalatının önemli bir kısmını karşılayan coğrafi bölgelerdir. 2012 yılında Doğu Afrika'da Tanzanya, Uganda, Mozambik ve Kenya'da keşfedilen hidrokarbon kaynakları, Mozambik Kanalı üzerinden küresel ekonomik pazarlara sokulmaktadır. Bununla birlikte Batı Afrika'da Sierra Leone, Gana, Sao Tome Principe ve Fildişi Sahili'nde keşfedilen petrol ve doğal gaz kaynakları, Gine Körfezi üzerinden global pazara sunulmaktadır (U.S. Energy Information Administration 2021). Keşfi yapılan bu kaynakların sadece bir kısmı ABD'ye ihraç edilmektedir. Fakat ABD'li küresel şirketler, kıtadaki petrolün yönetim haklarını, enerji kaynaklarının araştırılmasını, sondalama ve keşfedilen kaynakların aktarımı ve bu kaynakların yönetimini elde etmek için mukaveleler yoluyla yahut yatırımcı veya ortaklık kurma çabalarını yoğun bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir. Trump yönetimi zamanında ABD'nin Afrika Sahel bölgesi özel temsilciliği görevini icra eden akademisyen John P. Pham'a göre, Barrack H. Obama'nın gayesi, Amerika'nın on yıl içerisinde petrol ithalini Venezuela ve Ortadoğu'dan Afrika kıtasına kaydırmak olduğunu ifade etmiştir (J. P. Pham 2012).

ABD'nin kıtaya olan petrol bağımlılığının büyümesi, kıtadaki petrolü kontrol altına alacağı yahut AFRICOM'un bu amaca hizmet etmekte bir rol oynayacağı anlamına gelmemektedir. Esasen bu, ABD'nin dünya çapındaki enerji şirketlerinin çıkarları ile ABD'nin kıtadaki güvenlik hususunda işbirliği ve stratejik çıkarlarının bir araya gelmesidir. Bu doğrultuda Güvenlik işbirliğinin devam ettirilmesindeki en önemli rolü, AFRICOM oynamaktadır. Terör grupları tarafından yapılacak saldırılar bu kaynaklara erişim konusunda ciddi sorunlar ortaya çıkaracaktır. Bu sorunların yaşanmaması içinde AFRICOM, kıta ülkeleri ile güvenliklerini sağlamak için askeri alanda pek çok eğitim ve tatbikat düzenlemektedir. Ayrıca verdiği eğitimler yanında kıta halkına sunduğu yardım hizmetleri, ABD ile Afrikalı hükümetler arasındaki ilişkileri güçlendirmeye devam etmektedir. Dolayısıyla AFRICOM'u diğer coğrafi muharip komutanlıklarından ayıran en temel faktör bu noktada ortaya çıkıyor ki o da yumuşak güce önem vermesidir. AFRICOM'un insani yardımlar başta olmak üzere pek çok alanda yaptığı yardımlar, Afrika'da, ABD adına olumlu bir imaj yaratmasına hizmet etmektedir (Blanche, AFRICOM's Security Agenda 2009, 46-47).

AFRICOM emniyetli, istikrarlı ve müreffeh bir Afrika için 14 yıldır kıtadaki ortaklarıyla çalışmalarını sürdürmektedir. AFRICOM'un kurulması, ABD'nin Afrika'daki radikal terör gruplarına yönelik gerçekleştirdiği askeri çabalarına büyük katkı sağlamakta ve Afrika'da ABD'yi diğer ülkelerden ayıran önemli projelere imza atmasına destek olmaktadır. AFRICOM'un kurduğu ortaklıkların çoğu kıta ülkelerine, uluslararası müttefiklere, bölgesel örgütlere, kurumlar arası departmanlara ve sivil toplum kuruluşlarına(STK) dayanmaktadır. Komutanlık, hükümet bütününe yönelik bir yaklaşıma kendisini adanmıştır. Bu nedenle de AFRICOM, Afrikalı ülkelerin savunma, yönetim ve ekonomik kalkınma da dâhil olmak üzere birçok sektörde müttefiklerinin kendilerini geliştirmesine ve güvenliklerini sağlamasına yardımcı olmaktadır.

AFRICOM'UN BÜTÜNSEL DEVLET YAKLAŞIMI

AFRICOM, mütemadiyen bir ehemmiyet ortamı kurmayı amaç edinen, yumuşak bir vazife etkinliğine sahip ve öteki Amerikan devlet kurumlarına kıyasla bünyesinde daha çok insan gücü bulunduran bir coğrafi muharip komutanlığıdır. AFRICOM, 2007 senesinde konuşlanacağı yer ile görevi üzerine, ABD ve Afrika'da mühim görüş ayrılıkları yaşanmış olmasına rağmen hayata geçirilmiş ve kurulduğu 2007 yılından 2012 yılına kadar 5 yıllık bir süreç içerisinde olgunlaşmıştır. AFRICOM'un büyüklüğü ve Birleşik Devletlerin dış ve güvenlik politikasında oynayacağı rol, ABD'deki bazı kurumlarda tedirginlikle karşılanmıştır.

Komutanlığın teşkilatlandırılmasını zorunlu hale getiren iki temel stratejik faktör vardır. Birincisi, Afrika kıtasındaki terörist ve suçlulardan doğan sürekli tehditler ve bilhassa da 11 Eylül saldırılarının ardından bu tehditlerin çoğalmasındır. İkincisi ise, Afrika'nın, hem ABD için mühim doğal kaynakları bünyesinde barındırması hem de 21. yüzyılla birlikte büyüyen bir ekonomik pazara sahip olmasıdır (Brown 2012, 22). Komutanlığın hayata geçirilmesinde etkili olan iki mühim operasyonel neden ise EUCOM'un ve CENTCOM'un 2000'li yılların ortasından itibaren 2007 senesine kadar Ortadoğu'daki Irak'ta ve Güney Asya'daki Afganistan'da operasyonel mücadeleler vermesi ve bu ülkelere çok fazla baskı yapması ile Afrika'da yükselen arbede ve buhranlardır (Ortiz 2008, 3).

AFRICOM, standart bir coğrafi muharip komutanlığının bütün vazife ve mesuliyetlerine sahip olmasından dolayı genellikle 'Coğrafi Muharip Komutanlık' adıyla tanımlanmaktadır. Mütemadiyen bir ehemmiyet alanı yaratmak hedefleyen AFRICOM, daha geniş bir ortamda Joseph S. Nye tarafından uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırılan 'Yumuşak Güç' vazifesini yerine getirmek amacıyla, Afrika'da askeri ve sivil görevlerden vazifeli bir sivil komutan yardımcısı da görev yapmakla beraber öteki ABD coğrafi muharip komutanlıklarına kıyasla bünyesinde daha çok sivil personel bulundurmaktadır (Ploch 2011, 5).

AFRICOM gibi geçtiğimiz son senelerde bütün muharip komutanlıkları hem yumuşak güce hem de hızla büyümekte olan ABD'deki kurumlar arası koordinasyona daha çok önem vermeye başlamışlardır. Ancak AFRICOM, bu muharip komutanlıklarından ayrı-özel bir yapıya haizdir. AFRICOM'un oluşturulduğu 2007 senesinden önce ABD Savunma Bakanlığı görevlileri, AFRICOM'u daha iyi bir şekilde ABD'deki kurumlarla koordine etmek amacıyla, komutanlığın 4/3'nün Savunma Bakanlığı'na bağlı askeri ve sivil personelden, geri kalan 4/1'lik kısmın ise kurumlar arası personelden oluşturulacağını ifade etmişlerdir (GAO-09-181 2009). AFRICOM 6 Şubat 2007 tarihinde kurulduğunda, bu açıklamaya uygun bir şekilde teşkilatlandırılmış ve temel yapılanması, kendisini diğer coğrafi muharip komutanlıklarından ayırmıştır.

Kurumlar arası ortaklık çerçevesinde ABD Savunma Bakanlığı yetkilileri, Afrika Komutanlığı'nın Cibuti'deki Camp Lemonnier üssüne; asker ve sivil ilişkiler arası işbirliğinden mesul bir komutan yardımcısı ve Dışişleri Bakanlığı'na mensup 11 memur göndermiştir. Ayrıca CJTF-HOA ve Afrika Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın da (USSOCOM) içinde olduğu, AFRICOM'un altında yer alan 6 komutanlığın her birinde, çoğunlukla Dış Politika Müşaviri sıfatıyla vazifesini yerine getiren Büyükelçi/Konsolos düzeyinde bir dış işleri personeli de bulunmaktadır. Bunlara ilaveten AFRICOM (USAID ve ABD Savunma Bakanlığı hariç), 2013'ten itibaren 11 hükümet dairesi ve ajansından 10'un üstünde sivil çalışanı bünyesinde barındırmaktadır (HHV Report: HHV-09-181 2009). Bu kurumların bazıları ise şunlardır; İstihbarat Teşkilatı, Sahil Güvenlik ve Ulaştırma Güvenliği İdaresi'dir. Bu kurumlardan gelen personellerin bir kısmı AFRICOM'da iletişim yetkilisi olarak, geri kalan bölümü ise gizli bir şekilde görevlerini yerine getirmektedir (Miles 2012).

AFRICOM, 2010 yılından 2020 yılına kadar 10 yıllık bir süreç içerisinde, Afrika kıtasındaki ABD Büyükelçiliklerine bağlı olan Savunma Bakanlığı görevlilerinin sayısını bir hayli yükseltmiştir. ABD’de öteki kurumlar arası dairelerde çalışan ABD Savunma Bakanlığı elemanı ile beraber AFRICOM’un merkezi ve ona bağlı birliklerde kurumlar arası temsilcilik vazifesini de üstlenen bu kişi, ‘Modern Müştereklik’ mantalitesinin görünen yüzüdür. ABD Savunma Bakanlığı’nın bu yeni personelinin bir kısmı, çoğunlukla daha önce Savunma İstihbarat Örgütü’nde (Defence Intelligence Agency-DIA) görev yapmıştır. Bilhassa Afrika uzmanı olarak eğitilen bu kişiler, yarbay yahut albay konumunda kıtada görev yapan güvenlik işbirliği dairelerine gönderilmektedir. Bu ofislerde görevlerine hızla başlayan yeni personeller, Afrika’daki ABD Büyükelçiliklerindeki yetkililerle de sürekli iletişim halindedirler.

SONUÇ

Afrika, Soğuk Savaş dönemi boyunca ihmal edilmiş, incelenmeye değer görülmemiş bir kıta olarak uluslararası sistemde yer almıştır. İki kutuplu sistemin sona ermesi, dünyadaki bütün devletlerin dış politikalarını gözden geçirmelerini gerektirmiş ve bunun neticesinde Afrika, özellikle ABD, Rusya, Çin ve Türkiye gibi küresel ve bölgesel aktörlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Bu ilginin nihai sebebi, Afrika’da yer alan önemli hidrokarbon kaynaklarıdır. 21. yüzyılda ABD’nin yaşadığı önemli gelişmeler; 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör olayları, 2002 senesinde ABD Güvenlik Stratejisi’nin ilan edilmesi, 2007 yılında küresel bir ekonomik buhranın yaşanması ve yine 2007’de Afrika Komutanlığı’nın hayata geçirilmesi ABD-Afrika münasebetlerinde yeni bir dönem başlangıcının habercisi olmuştur.

6 Şubat 2007 tarihinde AFRICOM’un kurulmasıyla ABD’nin Afrika’daki birincil hedefi, radikal terör gruplarıyla topyekûn mücadele etmek, önemli enerji yollarının güvenliğini sağlamak ve kıtadan gelebilecek tehditlere cevap vermektir. Bu doğrultuda ABD, Afrika Boynuzu başta olmak üzere Sahel ve Gine Körfezinde terörist saldırılara engel olmak için girişimlerde bulunmuştur. Bilhassa Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu (Eritre, Somali, Cibuti ve Etiyopya) olarak tanınan kısım, ABD’nin menfaatleri için merkez bölge konumundadır. ABD açısından bu bölgenin yanı sıra Batı Afrika’da ayrı bir öneme haizdir. Çünkü ABD’nin ihtiyaç duyduğu önemli hidrokarbon kaynakları, Afrika Boynuzundan kara yoluyla Gine Körfezi’ne ve körfezden de deniz taşımacılığıyla New York, Virginia ve Massachusetts’teki limanlara taşınmaktadır. Bu hususta da AFRICOM’a büyük bir rol düşmektedir. AFRICOM, ABD’nin gücü, üstünlüğü ve hegemonyasının korunmasına, ulusal güvenliğinin sağlanmasına ve Afrika’da hem askerî açıdan bölgesel güvenliğin hem de bölgesel ekonomik devamlılığın ABD önderliğinde yapılmasına hizmet etmektedir.

Çin, Rusya ve Türkiye gibi önemli aktörlerin Afrika’ya ilgi duyması, ABD’yi rahatsız etmekte ve ABD’nin kıtaya yönelik dış ve güvenlik politikalarını yeniden gözden geçirmeye itmektedir. AFRICOM kurulmadan önce ABD’nin Afrika’da çok sayıda kurumu ve sivil toplum örgütleri proje ve planlarını birbirlerinden bağımsız bir şekilde uygulamışlardır. ABD, bu koordinasyon eksikliğini AFRICOM’un teşkilat yapısında bütünsel devlet yaklaşımı olarak adlandırdığı yöntemle gidermeye çalışmış ve büyük ölçüde bunu başarmıştır. ABD’nin dış ve güvenlik politikasında bütünsel devlet yaklaşımı, önemli bir değişim ve dönüşüm yaratmıştır. Bu yaklaşım esasen ABD’nin dış ve güvenlik politikasında bugünkü gereksinimlerini gidermek için idari bütünleşmenin altını çizmektedir. Bütünsel devlet yaklaşımı, AFRICOM’un yapısında ve karar alma süreçlerinde sivil yetkililerin daha fazla vazife üstlenmesini ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasını kolaylaştırmıştır. Buna ilaveten AFRICOM eşgüdümünde, kıtadaki elçilikler düzeyinde her ülkeye özgü ‘ülke timleri’ ismi altında teşkilatlar kurulmuş ve en nihayetinde ABD, Afrika’ya yönelik geniş ve sivil karakterli bir dış politika yaratmıştır.

Afrikalı ülkelerin çoğu egemenliklerini dekolonizasyon (sömürgelerin tasfiyesi) döneminde elde edip bağımsız da olsalar, günümüz uluslararası siyasetinde ayakta durabilmek için dış ülkelere gelen yardımlara muhtaçtır. Afrika'nın önde gelen önemli örgütlerinden biri olan Afrika Birliği, maddi kaynak yoksunluğundan ötürü, kıtanın problemlerine kalıcı çözümler bulmaktan uzak bir durumda kalmıştır. Öte yandan ECOWAS (Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu) gibi önemli bir bölgesel ekonomik topluluk, kıtada yaşanan ve giderek aratarak devam eden işsizlik, yolsuzluk ve güvensizlik benzeri problemlere çözüm bulamamıştır. Örneğin Afrika Birliği tarafından Çad gölü ve çevresinde güvenliği sağlamak adına kurulan Afrika Birliği Somali Kuvveti (AMISOM) yahut Çok Uluslu Müşterek Görev Kuvveti (MNJTF) gibi bölgesel askeri komutanlıklar, süreklilik arz edebilmek için küresel aktörlerin askeri birliklerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu yardım çağrılarını kulak veren ABD, AFRICOM'un askeri ve ekonomik yeteneğinden faydalanarak, kıtadaki bölgesel askeri oluşumları desteklemektedir. Ayrıca ihtiyaç duyduğu takdirde ABD, AFRICOM'un sert gücünü de devreye sokarak uluslararası sistemdeki hegemonyasına, Afrika'da tehdit oluşturabilecek problemlerin önüne de geçmektedir.

AFRICOM'un kıta ülkeleri üzerindeki temel çabası, insan haklarına riayet eden, kanunlara bağlı kalan ve Afrika'da istikrara etkin bir şekilde katkıda bulunan yetenekli ve deneyimli ordular geliştirmek olduğu belirtilse de nihai amacının ABD'nin ulusal güvenliğini ve kıtadaki çıkarlarına korumak olduğu bilinen bir gerçektir. Belirtmek gerekirse de AFRICOM'un Afrika'da düzenlediği ortak tatbikatlar; başta ABD'ye yönelik yapılacak terör saldırılarına gözdağı vermekte, kıtadaki müttefik ülkelerin yeteneklerini geliştirmekte, bölgesel güvenliği ve birlikte çalışabilirliği teşvik etmekte ve Afrikalı askerler arasında profesyonel bir askeri ahlakı pekiştirmektedir.

KAYNAKÇA

ADEDEJİ, A. (1999). *Understanding and Mastering African Conflicts: The Quest for Sustainable Peace and Good Governance*. Zeb Books Ltd., London.

AKBAŞ, O. S, (2014). *Afrika Ekonomisi: Umutlar ve Gerçekler*. Dünya Siyasetinde Afrika 1, İsmail Armağan(der.), Ankara: Nobel Yayınları, s.250-400.

American Special Ops "About Us" <https://www.americanspecialops.com/>

ARIEFF, A. (20.05.2011). "Crs Report R41840 US Foreign Aid to Sub-Saharan Africa: Request Fy2012," CRS Report for Congress, Department of Defense and Commerce.

ARSLAN, İ. (2018). "Bir Ülke-Bir Kıta İlişkileri: Çin-Afrika Örneği", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 31, s. 125-142.

AYBAR, S. "Afrika'daki Terörün 'Kök'ü Dışarıda", *Panorama Khas*, <http://panorama.khas.edu.tr/afrikadaki-terorun-koku-disarida-262>

AYBAR, S. (07.01.2020). "Değişen Afrika, Yeni Paylaşım Savaşı Ve Türkiye'nin Stratejisi", *Dünya Bülteni*, <https://www.dunyabulteni.net/afrika/degisen-afrika-yeni-paylasim-savasi-ve-turkiyenin-stratejisi-h457154.html>

AYBAR, S. (25.11.2016). " Türkiye-Afrika İlişkilerinde Yeni Aşama", *Anadolu Ajansı, Analiz*, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/turkiye-afrika-iliskilerinde-yeni-asama /693041>

- AYDIN, H. (2018). *Amerikan Dış Politikasında Afrika*, 1.Baskı, İstanbul: Alelmas Yayınları.
- AYDIN, H. (2018). “ABD’nin Afrika’ya Yönelik Dış Politikasında Temel Yaklaşımlar (2001-2016)”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- BLANCHE, Ed, (01.02.2009). “AFRICOM's Agenda Still Confuses Africa”, *New Africa*, Issue 481.
- BROWN, D. (2013). “5th Anniversary AFRICOM: The Maturation of a New U.S. Combat Command,” U.S. Africa Command (AFRICOM), *U.S. Army War College Institute for Strategic Studies*, U.S. Department of Defense, Carlisle.
- HAM, C. (01.03.2012). “2012 Statement of Standing: General Carter Ham's Statement Before the House Armed Services Committee,” US Africa Commander, US AFRICOM Public Affairs, Stuttgart, Germany, <https://www.africom.mil/media-room/article/8832/2012-posture-statement-statement-of-general-carter>
- HHV Report: HHV-09-181, “Gao Defense Management Actions Required to Address Partner Concerns, Enhance Inter-Agency Cooperation, and Determine Exact Costs Associated with US Africa Command,” United States Government Accountability Office, February 2009, p.30- 31 <http://www.africom.mil/doc/9187/gao-report-issuesrelated-to-us-africa-command>
- HENRY, C. (23.05.2007). “AFRICOM”, Volunteer Foreign Aid Advisory Committee Public Meeting, https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1868/052307_fullreport.pdf
- KARAGÜL S., ARSLAN İ. “Afrika’da Barış ve Güvenliğin İnşasında Kıtasal Yaklaşım: Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi”, *Güvenlik Stratejileri*, Sayı: 19, Yıl: 10.
- KARIS, D. “Preparing peacekeepers: Analysis of the African Emergency Operations, Training and Assistance program command and personnel operational skills course” (PhD Thesis), Kansas: Kansas State University, September 2010.
- KAVAS, A. (2019). *Geçmişten Günümüze Afrika*. 3.Baskı, İstanbul: Alelmas Yayınları, 2019.
- KAVAS, A., TANDOĞAN M. (2018). *Uluslararası Siyasetin Odağındaki Kıta Afrika*. 1.Baskı, İstanbul: Alelmas Yayınları, 2018.
- KOŞAR, A. “ABD, Afrika ve AFRICOM”, *Sosyalist Teori ve Politika Dergisi*, <https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/268-sayi-240/731-abd-afrika-veafricom>
- MCFATE, S. (2007). “US Africa Command: Next Step Or Next Stumble,” *African Affairs*, December 24, 2007.
- MILES, D. (02.06.2012). “AFRICOM's Makeover Promotes 'Government Whole' Approaches,” US Forces Press Service.
- NJINI, F. (06.10.2021). “Africa: Final Conquest for the Pentagon's Global Military Domain,” *Global Research*. <https://www.globalresearch.ca/africa-final-conquestfor-pentagon-s-global-military-sphere-of-influence/26411>
- NYE, J. (2005). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*. (Çeviri: Reyhan İnan Aydın), 1.Baskı, Ankara: Elips Kitap.

- Office, February 2009. <http://www.africom.mil/Doc/9187/Gao-Report-issues-Related-ToUs-Africa-Command>
- ORTİZ, M. (2008). "US African Command: A New Way of Thinking", National Security, 13 March 2008.
- PHAM, P. "Africa in a 'New, New World", Atlantic Council, July 19, 2012 https://www.google.com/search?sxsrf=AOaemvLQaHMGbnU6F_i7WhH56Qi2JGKsJQ:&q=http://www.atlantic+council.org/images/publications/africa_new_new_world.pdf&spell=1&sa=X&ved=2ahUKEwiz4vXRv6D1AhUGS_EDHUCbAAkQBSgAegQIARA3&cshid=1641588189627556&biw=1366&bih=625&dpr=1
- PLOCH, L. (2009). "A more active American approach to tackling Africa's security challenges?", US Africa Command. http://library.fes.de/Pdf-Files/lpg/lpg-20091/06_A_Ploch_Us.Pdf
- PLOCH, L. (22.06.2011). "African Command: The Strategic Interest of the United States and the Role of the US Army in Africa," Congressional Research Service, Washington DC. <https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL34003.pdf>
- RAPHAEL S. and STOKES D. (01.07.2011). "Globalizing West African Oil: US 'Energy Security' and the Global Economy", International Relations, 87:4, *Royal Institute*, p. 904.
- SARI, B. (2012). "Amerikan Ulusal Çıkarları ve Afrika", *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2.
- SCHRAEDER, P. (1994). "United States' foreign policy towards Africa: Crisis and Change," *Cambridge University Press*.
- TAMÇELİK, S. (2014). *Küresel Politika 'da Yükselen Afrika*. İstanbul: Gazi Kitapevi Yayıncılık, 2014, s. 32-286.
- VAN DE WALLE, N. (2009). "US Policy Towards Africa: The Bush Legacy and the Obama Administration," *African Affairs*, Vol: 109, No: 434.
- VOLMAN, D. (2009). "Obama, AFRICOM, and the US Military Policy to Africa," Working Paper No. 14, Ed. David Schoenbrun, *African Studies Program*, Northwestern University, Evanston. <https://www.africanstudies.northwestern.edu/Docs/Publications-Research/WorkingPapers/Volman-Obama-Africom.Pdf>
- WALD, C. (09.05.2007). USAF former deputy commander, US European Command, "Climate Change: National Security Threats", 110th US Congress, First Session. <https://www.africom.mil/media-gallery/transcripts>
- WARD, W. (19.03.2019). "Before House Appropriations Committee at Trial at US Africa Command," <http://www.africom.mil/media-room/transcript/6558/transcript-ward-testifies-to-house-appropriations->
- WENDT, A. (1999). *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press.
- YÜKSEL, M. (2016). "African Geopolitics and the US Africa Policy", *TURKISH STUDIES*-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, Volume 11/2 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, p 1395.